Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Siumut fremsatte på efterårssamlingen 2024 et forslag til Inatsisartutlov om ændring af Inatsisartutlov om tidens bestemmelse (EM 2024/86). Lovforslaget indebar dels en afskaffelse af sommertids-ordningen, dels en overgang til tidszonen UTC-3 – dog fortsat med mulighed for, at Naalakkersuisut ved bekendtgørelse kan lade bestemte områder (herunder f.eks. Danmarkshavn og Pituffik Space Base) følge en anden tidszone.

Som følge af valgudskrivelsen bortfaldt dette lovforslag imidlertid efter førstebehandlingen. Lovforslaget genfremsættes derfor, i uændret form - dog med fornøden ændring af ikrafttrædelsestidspunktet. Det ændrede ikrafttrædelsestidspunkt indebærer, at Inatsisartutloven træder i kraft den 24. oktober 2026 kl. 24.00. Inatsisartutloven vil dermed træde i kraft omkring 1 år efter det forventede tidspunkt for lovforslagets vedtagelse. I forhold til det tidligere fremsatte lovforslag giver dette erhvervslivet bedre tid til at tilpasse sig den foreslåede ændring af tidszonen.

Grønland har siden 1980 haft sommertid, på linje med Danmark og øvrige lande i Den Europæiske Union (EU). Også tidligere – i 1948 og 1949 – har sommertid været indført i Grønland, efter Landsrådsbeslutning.

Ved sommertid forstås, at tidspunktet for døgnets begyndelse i en periode af året forskydes 1 time i forhold til normal tidsregning.

Ved lov nr. 817 af 19. december 1989 for Grønland om sommertid overtog Grønlands Hjemmestyre kompetencen til at indføre sommertid i Grønland. Landstinget vedtog i forbindelse hermed landstingslov nr. 14 af 19. oktober 1989 om anvendelse af sommertid, som trådte i kraft 1. januar 1990, og som bemyndigede Landsstyret til at fastsætte bestemmelser om sommertid. Bemyndigelsen blev i de efterfølgende år udnyttet ved en række bekendtgørelser, hvorved sommertidsordningen blev fastholdt.

Landstingsloven om anvendelse af sommertid blev i 2023 ophævet ved Inatsisartutlov nr. 31 af 25. november 2022 om tidens bestemmelse, men bemyndigelsen til, at Naalakkersuisut kan fastsætte regler om sommertid, er videreført i Inatsisartutloven, som fortsat er gældende.

Inatsisartut har tidligere behandlet forslag om at afskaffe sommertid, senest ved punkt 55 til forårssamlingen 2019 ”Forslag til Inatsisartut-beslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at tage initiativ til afskaffelse af sommertidsordningen”. Forslaget blev vedtaget, men er endnu ikke realiseret. Inatsisartut-beslutningen byggede på den forudsætning, at Den Europæiske Union (EU) ville afskaffe sommertid. EU har endnu ikke afskaffet sommertid.

Inatsisartutlov om tidens bestemmelse blev vedtaget af Inatsisartut under efterårssamlingen 2022 (EM 2022/17). Inatsisartutloven trådte i kraft den 25. marts 2023. Med vedtagelsen overtog Grønlands Selvstyre sagsområdet ”Tidens bestemmelse”, som hidtil havde været dansk ansvarsområde.

Inatsisartutloven indebar, at det meste af Grønland overgik fra tidszonen UTC-3 til UTC-2. Klokketiden blev derved rykket 1 time frem. På det tidspunkt af dagen, hvor klokken hidtil havde været 12.00 blev klokken således 13.00.

Ittoqqortoormiit overgik fra tidszonen UTC-1 til UTC-2, hvorved klokketiden blev rykket 1 time tilbage. På det tidspunkt af dagen, hvor klokken hidtil havde været 12.00 blev klokken således 11.00. Inatsisartutloven indebar således, at Ittoqqortoormiit overgik til samme tidszone, som øvrige dele af Grønland, bortset fra Danmarkshavn og Pituffik Space Base, som fortsat har særskilte tidszoner.

Det har efterfølgende vist sig, at en del borgere oplever den nye tidszone som problematisk.

I april 2024 blev over 2 uger gennemført en underskriftsindsamling, hvor omkring 3.100 personer tilkendegav deres støtte til dels at overgå til tidszonen UTC-3 (d.v.s. den tidszone, som tidligere var gældende for det meste af Grønland), dels at afskaffe sommertid.

Forslaget til Inatsisartutlov om ændring af Inatsisartutlov om tidens bestemmelse imødekommer dette ønske.

På baggrund af borgerønsker og erfaringer med den nye tidszone foreslås således dels en afskaffelse af sommertids-ordningen, dels en overgang til tidszonen UTC-3 – dog fortsat med mulighed for, at Naalakkersuisut ved bekendtgørelse kan lade bestemte områder (herunder f.eks. Danmarkshavn og Pituffik Space Base) følge en anden tidszone.

2. Hovedpunkter i forslaget

2.1. Afskaffelse af sommertiden

A) Gældende ret

§ 1, stk. 3, i Inatsisartutlov nr. 31 af 25. november 2022 om tidens bestemmelse bemyndiger Naalakkersuisut til at fastsætte regler om sommertid.

Naalakkersuisut har med hjemmel i denne bestemmelse udstedt Selvstyrets bekendtgørelse nr. 15 af 27. marts 2024 om sommertid.

Det er i bekendtgørelsen fastsat, at sommertid begynder den sidste søndag i marts måned kl. 01.00, UTC +0 tid, (d.v.s. den sidste lørdag i marts måned kl. 23.00 efter den almindelige tid for Grønland, UTC -2). Ved sommertid stilles klokketiden 1 time frem, således at klokketiden skifter fra lørdag kl. 23.00, til søndag kl. 00.00.

Sommertid ophører den sidste søndag i oktober måned kl. 01.00, UTC +0 tid (hvor klokken i Grønland er 00.00, sommertid). Ved sommertids ophør stilles klokketiden 1 time tilbage, således at klokketiden skifter fra søndag kl. 00.00, til lørdag kl. 23.00.

Bekendtgørelsen finder ikke anvendelse for Danmarkshavn og Pituffik Space Base. For Danmarkshavn og Pituffik Space Base gælder Selvstyrets bekendtgørelse nr. 8 af 24. marts 2023 om bestemmelsen af tidszonen og mulig sommertid for Danmarkshavn og Pituffik (Thule Air Base). Bekendtgørelsens § 1 overlader det til de relevante rigsmyndigheder at bestemme, om der for så vidt angår Danmarkshavn skal anvendes sommertid og i givet fald hvornår. Bekendtgørelsens § 2 overlader en tilsvarende kompetence til de relevante amerikanske myndigheder for så vidt angår Thule Air Base (Nu: Pituffik Space Base).

B) Forslagsstillers overvejelser
De første sommertidsordninger blev indført i flere forskellige europæiske lande i 1916. Tiltaget havde til formål at spare energi og havde sin baggrund i, at der efter 1. verdenskrig var knaphed på olie. Sommertidsordningerne ophørte dog ret hurtigt igen, i takt med at oliemanglen blev overvundet. Det samme skete i årene efter 2. verdenskrig, og igen under oliekrisen i 70'erne – men efter 70'erne holdt sommertidsordningerne ved.

EU harmoniserede i 1996 sommertidsordningerne, således at sommertiden indtræder samtidigt og for samme periode i alle EU-landene.

På verdensplan har omkring 70 lande i dag indført ordningen, hovedsageligt i Europa og Nordamerika.

Sommertidsordninger er indført for at få det meste ud af dagslyset om aftenen.

I dag er den energibesparende effekt af sommertid imidlertid ret begrænset, hvilket hænger sammen med, at man i dag bruger mindre strøm til belysning end tidligere. Udbredelsen af spare-pærer og LED-belysning har reduceret elforbruget betydeligt, og belysning udgør ikke længere en særlig stor del af det samlede elforbrug.

DONG Energy vurderede i 2012, at sommertids-ordningen kun indebærer en samlet årlig besparelse omkring én procent af elforbruget i Danmark. Der er – så vidt vides – ikke

gennemført undersøgelser til belysning af, i hvilket omfang ordningen indebærer energibesparelse her i landet.

Samtidig med, at gevinsterne ved sommertidsordningen er blevet mindre, er fokus på ulemperne blevet større. Igennem de senere år har en række videnskabelige undersøgelser således påvist, at tidsskifte kan indebære en helbredsmæssig belastning. Disse effekter antages at være knyttet til søvnforstyrrelse og ændring af den biologiske rytme. Ikke alle studier af negative konsekvenser i forbindelse med sommertidsordningen er dog entydige, og visse undersøgelser er omtvistede.

Det står ligeledes klart, at sommertidsordningerne i vid udstrækning er upopulære i befolkningerne. EU-kommissionen gennemførte f.eks. i 2018 en offentlig høring vedr. sommertidsordningen. 84% af de i alt 4,6 mio. respondenter ønskede ordningen afskaffet. I USA har en opinionsundersøgelse i 2022 (Monmouth University Poll) vist, at 61% var tilhængere af en afskaffelse.

Naalakkersuisut har i svarnotater til tidligere fremsatte beslutningsforslag om afskaffelse af sommertid (EM 2016/88 og FM 2019/55) peget på, at sommertid anvendes i stort set hele Europa og i Nordamerika, og har tilkendegivet, at det efter Naalakkersuisuts opfattelse ud fra en samlet betragtning er mere hensigtsmæssigt at følge anvendelsen af sommertid i de mange lande, som borgere, erhvervsliv og myndigheder i Grønland dagligt er i kontakt med, end at undlade brugen af sommertid.

EU-parlamentet vedtog i marts 2019 et forslag fra EU-kommissionen om at afskaffe det årlige skift mellem vinter- og sommertid. En gennemførelse af forslaget kræver dog, at EU's ministerråd tilslutter sig forslaget, hvilket endnu ikke er sket.

Hvis sommertidsordningen skal afskaffes, ser Ministerrådet gerne, at medlemslandene opnå enighed om vintertid som standardtid eller om sommertid som standardtid. Hvis nogle lande vælger vintertid som standardtid og andre sommertid risikerer EU at ende med yderligere 2 forskellige tidszoner. EU har i dag 3. Det vil besværliggøre den frie handel mellem landene. Og som det ser ud nu, er der langt fra enighed om en fælles standardtid.

Inatsisartut tilsluttede sig under behandlingen af FM2019/55 en afskaffelse af sommertiden, men i forventning om, at også EU ville afskaffe sommertiden. Denne forudsætning er endnu ikke opfyldt og kan vise sig at have meget lange udsigter.

Forslagsstiller vurderer på denne baggrund, at det ikke giver mening for Grønland fortsat at afvente en afklaring i EU – og at tiden nu er inde til at tage konsekvenserne af, at sommertidsordningens ulemper så væsentligt overstiger dens fordele.

C) Forslaget

Det foreslås, at den gældende bemyndigelse til, at Naalakkersuisut kan fastsætte regler om sommertid indskrænkes til at omfatte Danmarkshavn og Pituffik Space Base, og at den gældende bekendtgørelse om sommertid (Selvstyrets bekendtgørelse nr. 15 af 27. marts 2024) ophæves.

Med den foreslåede bemyndigelse vil Naalakkersuisut kunne opretholde den sommertidsordning for Danmarkshavn og Pituffik Space Base, som er fastsat i Selvstyrets bekendtgørelse nr. 8 af 24. marts 2023 om bestemmelsen af tidszonen og mulig sommertid for Danmarkshavn og Pituffik (Thule Air Base).

For alle øvrige områder af Grønland indebærer forslaget, at sommertid afskaffes med virkning fra den 24. oktober 2026, kl. 24.00.

Afskaffelsen af sommertid for Grønland vil hvert år i perioden mellem sidste søndag i marts og sidste søndag i oktober øge tidsforskellen mellem hhv. Grønland og EU-landene (herunder Danmark) med 1 time, så længe EU opretholder sommertidsordningen.

2.2. Overgang til anden tidszone

A) Gældende ret
Det er i § 1, stk. 1, i Inatsisartutlov nr. 31 af 25. november 2022 om tidens bestemmelse fastsat, at den almindelige tid for Grønland følger tidsstandarden og tidszonen UTC -2.

Inatsiartutlovens § 1, stk. 2, bemyndiger dog Naalakkersuisut til at fastsætte regler om, at nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone.

Naalakkersuisut har med hjemmel i denne bestemmelse udstedt Selvstyrets bekendtgørelse nr. 8 af 24. marts 2023 om bestemmelsen af tidszonen og mulig sommertid for Danmarkshavn og Pituffik (Thule Air Base). Bekendtgørelsens § 1 overlader det til de relevante rigsmyndigheder at bestemme tidszonen for Danmarkshavn, mens bekendtgørelsens § 2 overlader en tilsvarende kompetence til de relevante amerikanske myndigheder for så vidt angår Thule Air Base (Nu: Pituffik Space Base).

Danmarkshavn følger i medfør heraf tidszonen UTC +0, mens Pituffik Space Base følger tidszonen UTC -4.

Alle øvrige områder af Grønland - herunder også Ittoqqortoormiit, som tidligere har haft egen tidszone - hører i dag under tidszonen UTC -2.

B) Forslagsstillers overvejelser
Grønland overgik den 25. marts 2023, kl. 22.00 til tidszonen UTC -2. Det indebar, at den almindelige tid i Grønland blev rykket 1 time frem.

Grønland blev dermed tidszonemæssig placeret midt mellem østkysten af Nordamerika og vestkysten af Europa, med en tidsforskel til begge sider på 3 timer.

Dette skete ved Inatsisartuts vedtagelse af Naalakkersuisuts forslag til Inatsisartutlov om tidens bestemmelse (EM 2022/17). Det fremgår ikke klart af forarbejderne, hvad der udgjorde baggrunden for Naalakkersuisuts forslag om overgang til tidszonen UTC -2. Naalakkersuisut fremhævede imidlertid i sit forelæggelsesnotat til lovforslaget, at forslaget forventedes at have positive økonomiske konsekvenser for erhvervslivet, særligt luftfarten.

Naalakkersuisut oplyste i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at forslaget ikke forventedes at have konsekvenser for borgerne eller for folkesundheden.

I Island har en arbejdsgruppe under sundhedsministeriet imidlertid i 2018 konkluderet, at forskellen mellem Islands tidszone og soltid øger risikoen for sygdom, forringer skolebørns indlæringsevne, og indebærer en øget forekomst af depression og træthed, navnlig hos børn og unge.

Det har efter Grønlands overgang til tidszonen UTC-2 vist sig, at en del borgere oplever den nye tidszone som problematisk.

I april 2024 blev over 2 uger gennemført en underskriftsindsamling, hvor omkring 3.100 personer tilkendegav deres støtte til dels at overgå til tidszonen UTC-3 (d.v.s. den tidszone, som tidligere var gældende for det meste af Grønland), dels at afskaffe sommertid.

I forbindelse med mediernes omtale af underskriftsindsamlingen har man kunnet læse, at flere har oplevet, at tidszone-ændringen har haft indflydelse på deres børn, som har haft svært ved at falde i søvn om aftenen og svært ved at stå op og gå i skole om morgenen. Man har også kunnet læse, at mange fiskere og fangere i Nordvestgrønland er trætte af at vente til op ad formiddagen, før solen står op, så de kan tage ud på fangst. Omvendt har medierne dog også omtalt sportsudøvere, som er glade for den nuværende tidszone, som har givet flere lyse eftermiddags- og aftentimer, som kan bruges til udendørs aktiviteter.

Høringssvar til nærværende forslag bekræfter, at erhvervslivet har fordele af den nuværende tidszone, og at disse fordele for dele af erhvervslivet er tungtvejende. Det er imidlertid forslagsstillers opfattelse, at der ikke kan ses bort fra de ulemper, som mange borgere oplever. Erhvervslivets interesser bør tilgodeses, men aldrig på bekostning af hensynet til landets befolkning.

De indhøstede erfaringer taler således for at gå tilbage til tidszonen UTC -3.

C) Forslaget

Forslaget fastsætter, hvilken tidsstandard og hvilken tidszone Grønland skal følge. Forslaget fastsætter, at tidsstandarden fortsat er UTC, og at den almindelige tid følger tidszonen UTC -3.

Grønland følger i dag tidszonen UTC -2. Forslaget indebærer således, at den almindelige tid i Grønland rykkes 1 time tilbage.

Derved vil solen stå højest på himlen omkring kl. 12 i Vestgrønland - men ikke Østgrønland eller Qaanaaq. I Ittoqqortoormiit vil solen stå højest på himlen omkring kl. 10. I Tasiilaq vil solen stå højest på himlen omkring kl. 11. I Qaanaaq vil solen stå højest omkring kl. 14.

I dag er tidsforskellen mellem Grønland og Island, Færøerne og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland 2 timer. Tidsforskellen mellem Grønland og Danmark, Norge, Sverige, Tyskland og andre dele af Vesteuropa 3 timer. Og mellem Grønland og Grækenland, Bulgarien og Rumænien 4 timer. Hvis tidszonen rykkes til UTC -3, som forslaget lægger op til, vil tidsforskellen her øges med 1 time.

På østkysten af Nordamerika, som f.eks. Iqaluit, Quebec, Toronto, Boston, New York, Washington D.C. og Miami, er tidszonen UTC -5. I dag er tidsforskellen mellem Grønland og østkysten af Nordamerika således 3 timer. Hvis Grønland overgår til at følge tidszonen UTC-3, som forslaget lægger op til, vil tidsforskellen her mindskes med 1 time.

Forslaget viderefører den gældende bemyndigelse til, at Naalakkersuisut kan fastsætte andre tidszoner for nærmere angivne områder i Grønland. Der vil dermed fortsat være mulighed for, at Danmarkshavn og Pituffik Space Base følger andre tidszoner end den almindelige tidszone i Grønland. Hjemlen er dog ikke begrænset til disse områder. Såfremt det findes ønskeligt, vil hjemlen f.eks. kunne anvendes til at fastsætte særlige tidszoner for Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit, således at solen i også disse områder står højest på himlen omkring kl. 12.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
Forslaget forventes ikke at have omfattende økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige.

Dog har Departementet for Finanser og Skatter i sit høringssvar vurderet, at implementering af en tidszoneændring vil kræve betydelige ressourcer til opdatering af IT-systemer, justering af tidsplaner og kommunikation til offentligheden. Det har imidlertid ikke, hverken på grundlag af lovbemærkningerne til den gældende Inatsisartutlov om tidens bestemmelse, eller på grundlag af modtagne høringssvar til nærværende lovforslag, været muligt for forslagsstiller at anslå det nærmere omfang heraf.

Kommunale forvaltningsmyndigheder har i høringssvar oplyst, at en tilbagegang til tidszonen UTC-3 kan få betydning for det nødvendige samarbejde med europæiske lande, herunder

særligt Danmark. Dette skyldes, at det tidsmæssige vindue til kontakt med myndigheder i disse lande inden for deres kontortid indskrænkes. Overgangen til den nuværende tidszone (UTC-2) angives at have gjort det mærkbart nemmere at afholde møder med samarbejdspartnere uden for Grønland, hvor det tidligere kunne være nødvendigt at stå op om natten for at nå et møde. Samme vurdering har Department for Boliger og Infrastruktur.

Kommunale forvaltningsmyndigheder har endvidere oplyst, at forslaget kan indskrænke mulighederne for samme dags forbindelser i luftfarten og dermed medføre øgede omkostninger ift. rejsetid og ophold.

Peqqinnissaq Pillugu Kattuffiit (PPK) – Det Grønlandske Sundhedskartel har i sit høringssvar oplyst, at den nuværende tidszone har givet PKK's medlemmer en times ekstra fælles arbejdstid med det grønlandske patienthjem i Danmark og de hospitaler, som der samarbejdes med i Danmark. Den nuværende ordning har således givet medlemmerne større mulighed for faglig sparring i riget, samt gjort koordinering med sundhedsvæsenet i Danmark nemmere, hvilket har medført en reduktion i ventetiden på sundhedsmæssig behandling for nogle patienter.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Det var Naalakkersuisuts vurdering, at overgangen til den nuværende tidszone (UTC -2) måtte forventes at have positive økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet. Forslaget om en tilbagevenden til den tidligere tidszone (UTC -3) må på den baggrund forventes at kunne indebære negative økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet. Modtagne høringssvar bekræfter denne forventning.

Særligt Air Greenland må forventes at blive ramt af negative konsekvenser, jf. nedenfor.

Også for andre dele af erhvervslivet angives den foreslåede ændring af tidszone imidlertid at indebære ulemper.

GrønlandsBANKEN har oplyst, at størstedelen af Grønlands pengeoverførsler bliver overført til Europa, og at den foreslåede ændring af tidszone vil give bankerne her i landet en time mindre til at gennemføre disse transaktioner, inden europæiske banker lukker. Det samme gælder ved handel med værdipapirer på europæiske fondsbørser.

GrønlandsBANKEN har desuden tilknyttet en række supporttilbud via sine europæiske samarbejdspartnere. Denne supportmulighed vil blive afkortet med en time, hvis lovforslaget vedtages.

Yderligere fremgår det af modtagne høringssvar (Grønlands Erhverv, GrønlandsBANKEN og IT-virksomheden Modulo ApS), at den gennemførte ændring af tidszone til den nuværende har påført særligt IT-virksomheder og banker udgifter til omstilling af systemer, som

anvender tidsstyring, og at det samme vil gælde yderligere en tidszoneændring. Det har ikke, hverken på grundlag af lovbemærkningerne til den gældende Inatsisartutlov om tidens bestemmelse, eller på grundlag af modtagne høringssvar til nærværende lovforslag, været muligt for forslagsstiller at anslå det nærmere omfang af disse udgifter.

Endelig gælder som et generelt vilkår for de dele af erhvervslivet, som har samarbejdspartnere i Danmark eller øvrige dele af Europa, at den forøgelse af tidsforskellen hertil, som forslaget vil indebære, mindsker den tid, som er til rådighed til online-møder og anden kontakt med disse samarbejdspartnere. En forøgelse af tidsforskellen vil desuden yderligere vanskeliggøre medarbejderes deltagelse i online-kurser, som udbydes i Danmark eller det øvrige Europa, og som typisk starter først på dagen.

Særligt for Air Greenland må forslaget om ændring af tidszone dog som nævnt forventes at indebære negative økonomiske konsekvenser.

Baggrunden er, at internationale regler på luftfartsområdet kræver betydeligt længere hviletid for flybesætningen ved flyvninger, som foregår over 4 eller flere tidszoner. Omkostninger ved flyvninger under 4 tidszoner er derfor mindre. Den påbudte hviletid - og derved også omkostningerne - ved flyvninger over flere tidszoner øges desuden ved større forsinkelser, f.eks. på grund af vejrforhold.

Den nuværende tidszone (UTC-2) gør det muligt på ruter over Atlanten at lade fly og besætning overnatte i Grønland og flyve igen næste morgen, ligesom det giver mulighed for at basere besætninger i Grønland og dermed øge andelen af lokal arbejdskraft på sigt.

Den foreslåede ændring af tidszonen indebærer, at denne mulighed igen falder bort. Dette vil for Air Greenland indebære ikke blot øgede omkostninger, men også en mere begrænset fartplan, og dermed udsigt til mindre vækst.

Flere høringsparter (bl.a. Departement for Boliger og Infrastruktur og Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling) peger på, at dette kan få afledte konsekvenser for turisterhvervet.

Departement for Fiskeri og Fangst har desuden peget på afledte konsekvenser for eksport af levende fiskeriprodukter til Danmark og Europa, som ligeledes begunstiges af den mindskede tidsforskel. Der er i 2024 gjort forsøg med flyfragt af levende snekrabber, fersk fisk og frisk stenbiderrogn ud af Grønland, og Air Greenland har tidligere udtrykt forventning om fra 2025 at kunne fragte op til 100 tons heraf om ugen. Denne forventning var imidlertid baseret på selskabets fartplan for 2025, hvor selskabet flyver internationalt til og fra Nuuk 5-7 gange om ugen. Air Greenland har i sit høringssvar oplyst, at en tilbagevenden til tidszone UCT-3 vil indebære en mere begrænset fartplan.

Forslaget om afskaffelse af sommertiden må på baggrund af indkomne høringssvar ligeledes forventes at have visse negative økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet.

Afskaffelsen af sommertid for Grønland vil således hvert år i perioden mellem sidste søndag i marts og sidste søndag i oktober øge tidsforskellen mellem hhv. Grønland og EU-landene med 1 time. Også i forhold til øvrige lande, som er omfattet af sommertidsordninger, vil afskaffelsen af sommertid for Grønland påvirke tidsforskellen en del af året. På verdensplan har omkring 70 lande i dag sommertid. Grønlands samhandel og samfærdsel med disse lande må antages i et vist omfang at kunne besværliggøres af den periodevise ændring i tidsforskel, som vil være en konsekvens af forslaget.

Grønlands Erhverv vurderer, at det vil kunne være direkte skadeligt for samarbejdet med vores primærmarkeder i Europa og Danmark, at Grønland med den foreslåede ændring til tidszone UTC -3 samt afskaffelse af sommertid i perioder vil have 5 timers tidsforskel ift. Europa/Danmark.

Tusass vurderer, at afskaffelse af sommertid vil have en række uheldige konsekvenser for Tusass, hvis det ikke er koordineret med Danmark, øvrige skandinaviske og europæiske lande. Tusass anfører i den forbindelse, at forskellige tidsregler i Grønland og Danmark vil komplicere tidsstyring og hæmme Tusass' evne til effektivt at koordinere projekter og daglige operationer.

IT-virksomheden Modulo ApS anfører tilsvarende, at afskaffelsen af sommertiden vil skabe unødig forvirring og komplicere internationale forbindelser, hvilket især vil påvirke de borgere og virksomheder, der arbejder tæt sammen med partnere i forskellige tidszoner.

Air Greenland har ikke specifikt kommenteret forslaget om afskaffelse af sommertid, men Departement for Boliger og Infrastruktur har oplyst, at de tidligere nævnte internationale regler på luftfartsområdet vedr. flybesætningers hviletid indebærer, at en ensidig afskaffelse af sommertid fra Grønlands side vil indebære omkostninger for Air Greenland.

5. Konsekvenser for miljø, natur og folkesundhed

Forslaget om tilbagevenden til tidszonen UTC -3 forventes ikke at have konsekvenser for miljø og natur.

For så vidt angår folkesundhed er der grund til at antage, at forslaget om tilbagevenden til tidszonen UTC -3 vil kunne have positive konsekvenser, om end formentlig kun af mindre omfang.

I Island har en arbejdsgruppe under sundhedsministeriet således i 2018 konkluderet, at forskellen mellem Islands tidszone og soltid øger risikoen for sygdom, forringer skolebørns indlæringsevne, og indebærer en øget forekomst af depression og træthed, navnlig hos børn og unge.

Forslaget om afskaffelse af sommertiden forventes ikke, eller kun i meget beskedent omfang at have negative konsekvenser for miljø og natur, i form af øget CO2-udledning.

Den energibesparende effekt af sommertid vurderes således at være ret begrænset, hvilket hænger sammen med, at man i dag bruger mindre strøm til belysning end tidligere, grundet udbredelsen af spare-pærer og LED-belysning.

DONG Energy vurderede i 2012, at sommertids-ordningen kun indebærer en samlet årlig besparelse omkring én procent af elforbruget i Danmark. Der er – så vidt vides – ikke gennemført undersøgelser til belysning af, i hvilket omfang ordningen indebærer energibesparelse her i landet. Også her i landet må en afskaffelse af sommertiden dog forventes at medføre en minimal forøgelse af elforbruget.

Der skal i den forbindelse også bemærkes, at mere end 65% af Grønlands elforbrug i dag er baseret på vandkraft, og derfor ikke indebærer udledning af CO2.

For så vidt angår folkesundhed er der grund til at antage, at forslaget om afskaffelse af sommertiden vil kunne have positive konsekvenser, om end formentlig kun af mindre omfang.

En række videnskabelige undersøgelser har således påvist, at tidsskifte kan indebære en helbredsmæssig belastning. Disse effekter antages at være knyttet til søvnforstyrrelse og ændring af den biologiske rytme.

Til eksempel kan nævnes, at forskere fra University of Colorado har undersøgt antallet af indlæggelser umiddelbart før overgangen til sommertid og vintertid og mandagen umiddelbart efter, gennem 4 år. Undersøgelsen, som er fra 2014, påviser en 24 procent større risiko for, at man får hjerteproblemer på mandagen efter skriftet til sommertid, end på andre mandage. Til gengæld reduceres risikoen for at få et hjerteanfald med 21 procent mandagen efter overgang til vintertid - hvor dagen bliver en ekstra time længere.

Nævnes kan også en undersøgelse fra det svenske Karolinska Instituttet, offentliggjort 2008 i tidsskriftet New England Journal of Medicine. Denne undersøgelse viser, at antallet af blodpropper i hjertet i Sverige i gennemsnit stiger med omkring fem procent den første uge af sommertiden. Til gengæld medfører overgangen til vintertid en reduktion i risikoen for blodpropper mandagen efter. Samlet set er den nedsatte risiko i forbindelse med overgangen til vintertid dog mindre end den øgede risiko, der er forbundet med skiftet til sommertid.

Ikke alle studier af negative konsekvenser i forbindelse med sommertidsordningen er dog entydige, og visse undersøgelser er omtvistede.

6. Konsekvenser for borgerne
Ved Inatsisartutlovens ikrafttræden den 24. oktober 2026, kl. 24.00 overgår Grønland til permanent vintertid (normaltid) og skifter samtidig tidszone fra UTC -2 til UTC -3.

Klokken vil derfor den 24. oktober 2026, kl. 24.00 skulle stilles 2 timer tilbage, til kl. 22.00.

Såvel forslaget om overgang fra tidszonen UTC -2 til UTC -3, som forslaget om afskaffelse af sommertid vil – set over året – øge det samlede antal af lyse morgen- og formiddagstimer, og tilsvarende mindske det samlede antal lyse eftermiddags- og aftentimer.

Sundhedsdepartementet har i et høringssvar til nærværende forslag oplyst, at forskning påviser, at de lyse eftermiddage/ aftentimer kan øge det antal timer, som borgerne bruger på udendørsaktiviteter.

Forslaget om afskaffelse af sommertid vil til gengæld indebære, at borgerne ikke mere udsættes for gener ved skift mellem sommer- og vintertid (normaltid) som følge af søvnforstyrrelse og ændring af den biologiske rytme.

7. Andre væsentlige konsekvenser
Forslaget forventes ikke at have andre væsentlige konsekvenser.

8. Høring af myndigheder og organisationer mv.
Forslaget har været i offentlig høring på Inatsisartuts hjemmeside i perioden 10. juli til 5. august 2024.

Forslaget er derudover blevet sendt direkte til følgende:

Myndigheder: Formandens Departement, Departementet for Finanser og Skatter, Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling, Departement for Selvstændighed og Udenrigsanliggender, Departement for Børn og Unge, Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Departement for Fiskeri og Fangst, Departement for Landbrug, Selvforsyning, Energi og Miljø, Departementet for Sociale Anliggender, Familier, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, Departement for Sundhed, Departement for Boliger og Infrastruktur, Kommune Kujalleq, Kommuneqarfik Sermersooq, Qeqqata Kommunia, Kommune Qeqertalik, Avannaata Kommunia, Rigsombudsmanden.

Selskaber: Air Greenland, Boligselskabet INI, Great Greenland, Greenland Oil Spill Response, Nalik Ventures, Illuut, KNI, NunaGreen, Royal Arctic Line, Royal Greenland,

Tusass, Visit Greenland, BankNordik, GrønlandsBANKEN, Polar Seafood, Inu:IT, Comby, Permagreen.

Organisationer og andre: Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (KNAPK), Qalerualinniat Aalisagarniallu Kattuffiat (QAK), Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (SQAPK), Grønlands Erhverv, Akademikernes Sammenslutning i Grønland (ASG), Lærernes Fagforening i Grønland (IMAK), Nunatsinni Perorsaasut Kattuffiat (NPK), Peqqinnissaq Pillugu Kattuffiit (PPK), Sulinermik Inuussutissarsiuteqartut Kattuffiat (SIK), Sulisunik Siulersuisut Kattuffiat (SSK).

Høringssvarene gennemgås i høringssvarsnotatet. Der henvises til bilag 2.

Bemærkninger til forslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Bestemmelsen viderefører den gældende Inatsisartutlovs § 1, stk. 1-2, med den ændring, at den almindelige tidsstandard og tidszone for Grønland fastsættes til UTC-3.

Bestemmelsen viderefører endvidere den gældende Inatsisartutlovs § 1, stk. 3, med den ændring, at Naalakkersuisut alene bemyndiges til at fastsætte regler om sommertid for Danmarkshavn og Pituffik Space Base. Derved afskaffes sommertid for øvrige dele af Grønland.

Til § 1, stk. 1
I stk. 1 fastsættes, at den almindelige tidsstandard og tidszone for Grønland fremover bliver UTC-3. I dag er den UTC-2.

Til § 1, stk. 2
I stk. 2 videreføres den gældende bemyndigelse til Naalakkersuisut til at fastsætte regler om, at nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone end den almindelige tidszone UTC-3.

Naalakkersuisut har med hjemmel i den gældende bemyndigelse udstedt Selvstyrets bekendtgørelse nr. 8 af 24. marts 2023 om bestemmelsen af tidszonen og mulig sommertid for Danmarkshavn og Pituffik (Thule Airbase).

I dag er der dermed 2 områder, der har en anden tidszone end den almindelige, som pt. er UTC-2. Det drejer sig om Danmarkshavn, som har tidszonen UTC+0, og Pituffik Space Base, som har tidszonen UTC-4. Der er ikke tiltænkt nogen ændring af tidszonerne for disse områder.

Til § 1, stk. 3
Bestemmelsen bemyndiger Naalakkersuisut til at fastsætte regler om sommertid for Danmarkshavn og Pituffik Space Base.

Som bemyndigelsen er affattet, vil Naalakkersuisut ikke kunne fastsætte regler om sommertid for andre dele af Grønland eller for hele Grønland.

Til § 2

Til stk. 1
Det foreslås, at Inatsisartutloven træder i kraft den 24. oktober 2026, kl. 24.00.

Til stk. 2
Det foreslås, at Selvstyrets bekendtgørelse nr. 15 af 27. marts 2024 om sommertid ophæves ved denne Inatsisartutlovs ikrafttræden.

Bilag 1

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov	
Gældende formulering	*Lovforslaget*
	§ 1 I Inatsisartutlov nr. 31 af 25. november 2022 om tidens bestemmelse foretages følgende ændringer:
§ 1. Den almindelige tid for Grønland følger tidsstandarden og tidszonen UTC -2. *Stk. 2.* Naalakkersuisut kan fastsætte regler om, at nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone end den fastsat i stk. 1. *Stk. 3.* Naalakkersuisut kan fastsætte regler om sommertid.	**1.** § 1 affattes således: " **§ 1.** Den almindelige tid for Grønland følger tidsstandarden og tidszonen UTC -3. *Stk. 2.* Naalakkersuisut kan fastsætte regler om, at nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone end den fastsat i stk. 1. *Stk. 3.* Naalakkersuisut kan fastsætte regler om sommertid for Danmarkshavn og Pituffik Space Base."
	§ 2 Denne Inatsisartutlov træder i kraft den 24. oktober 2026, kl. 24.00. *Stk. 2.* Samtidig ophæves Selvstyrets bekendtgørelse nr. 15 af 27. marts 2024 om sommertid.

Bilag 2

Høringsnotat

Høring af myndigheder og organisationer med videre

Et lovudkast har i perioden 10. juli 2024 til 5. august 2024 været i offentlig høring på Inatsisartuts hjemmeside.

Lovudkastet har desuden været i høring hos følgende myndigheder og organisationer med videre:

Myndigheder: Formandens Departement, Departementet for Finanser og Skatter, Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling, Departement for Selvstændighed og Udenrigsanliggender, Departement for Børn og Unge, Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Departement for Fiskeri og Fangst, Departement for Landbrug, Selvforsyning, Energi og Miljø, Departementet for Sociale Anliggender, Familier, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, Departement for Sundhed, Departement for Boliger og Infrastruktur, Kommune Kujalleq, Kommuneqarfik Sermersooq, Qeqqata Kommunia, Kommune Qeqertalik, Avannaata Kommunia, Rigsombudsmanden.

Selskaber: Air Greenland, Boligselskabet INI, Great Greenland, Greenland Oil Spill Response, Nalik Ventures, Illuut, KNI, NunaGreen, Royal Arctic Line, Royal Greenland, Tusass, Visit Greenland, BankNordik, GrønlandsBANKEN, Polar Seafood, Inu:IT, Comby, Permagreen.

Organisationer og andre: Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (KNAPK), Qalerualinniat Aalisagarniallu Kattuffiat (QAK), Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (SQAPK), Grønlands Erhverv, Akademikernes Sammenslutning i Grønland (ASG), Lærernes Fagforening i Grønland (IMAK), Nunatsinni Perorsaasut Kattuffiat (NPK), Peqqinnissaq Pillugu Kattuffiit (PPK), Sulinermik Inuussutissarsiuteqartut Kattuffiat (SIK), Sulisunik Siulersuisut Kattuffiat (SSK).

Forslagsstiller har modtaget høringssvar fra følgende myndigheder og organisationer med videre:

Departementet for Finanser og Skatter, Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling, Departement for Fiskeri og Fangst, Departement for Boliger og Infrastruktur, Departement for Børn og Unge, Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Departement for Sundhed, Kommune Kujalleq, Kommuneqarfik Sermersooqs Forvaltning for Børn og Skole, Kommuneqarfik Sermersooqs Forvaltning for Anlæg og

Miljø, Kommuneqarfik Sermersooqs Forvaltning for Velfærd og Arbejdsmarked, Air Greenland, Boligselskabet INI, GrønlandsBANKEN, Tusass, Modulo ApS, Grønlands Erhverv, Peqqinnissaq Pillugu Kattuffiit (PPK), Andu Schiødt Pikilak (borger), Birthe Josvassen (borger), Hans-Kristian Petrussen (borger), Hennie Nielsen Lange (borger), Bikki Kleist Jepsen (borger), Klara Rosing (borger), Susanne Høegh (borger), Tuperna Heinrich (borger), samt Ulla Lynge Heilmann (borger).

Forslagsstiller takker for de modtagne høringssvar.

Følgende havde ingen bemærkninger til forslaget:

Departement for Børn og Unge, Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Kommuneqarfik Sermersooqs Forvaltning for Børn og Skole, samt Boligselskabet INI.

Modtagne bemærkninger er nedenfor refereret med almindelig skrift, mens forslagsstillers kommentarer er anført med kursiv.

1. Departementet for Finanser og Skatter
1.1. Departementet for Finanser og Skatter bemærker, at Inatsisartutlov om tidens bestemmelse blev vedtaget i november 2022 og reelt først fik effekt fra den 28. oktober 2023. På nuværende tidspunkt har den ændrede tidszone således kun virket i mindre end 10 måneder. Det synes på den baggrund at være en overilet beslutning at ændre tidszonen igen så hurtigt.

At skifte tidszone igen inden for en så kort tidsperiode kan skabe forvirring og uro blandt Grønlands befolkning og i landets erhvervsliv. Vi har alle måtte omstille os til den nye tidszone, og vedtages forslaget, skal vi alle endnu engang gennem en omstilling af grunde, som synes uklare.

Det er forskelligt, hvor let vi mennesker omstiller os fra en tidszone til en anden. Nogle har sværere ved det end andre. Men efter en tilvænning er den nye tidszone blevet en fast del af vores rytme. Det er derfor svært at forstå begrundelsen i lovforslagets bemærkninger om at en del mennesker oplever den nye tidszone som problematisk. Det forekommer at være åbenbart, at de samme mennesker vil opleve endnu et tidszoneskifte som lige så problematisk.

Departementets bemærkninger synes at hvile på en misforståelse. Forslaget tager ikke sigte på de (relativt kortvarige) negative konsekvenser, som tilvænningen til en ny tidszone kan påføre borgerne. Forslaget tager sigte på de (permanente) negative konsekvenser ved en tidszone, der afviger fra soltiden (den "naturlige" tidszone).

1.2. I lovforslaget henvises der til, at 2.700 mennesker på baggrund af en internetkampagne har tilkendegivet deres ønske om at skifte tilbage til UTC-3. En sådan internetkampagne

under ledelse af en såkaldt "influencer", som ikke er underlagt nogen form for demokratisk eller parlamentarisk kontrol, udgør ikke på nogen måde et substantielt beslutningsgrundlag. Kampagnen søgte ikke at fremme en nuanceret debat, hvor holdninger både for og imod tidszoneændringen kom ligeligt til orde. Kampagnen var derimod ensidigt imod den allerede gennemførte ændring. Hvis mange mennesker synes, at den allerede gennemførte tidszoneændring gav dem mærkbare udfordringer, havde antallet af underskrifter forventeligt været mærkbart højere.

Underskriftskampagnen fik megen omtale i medierne, så det var næppe derfor, at det ikke lykkedes at indsamle flere underskrifter. Man kan derfor med rimelighed spørge, om det store flertal, som ikke skrev under på ønsket, har accepteret og måske ovenikøbet taget positivt imod omstillingen til en ny tidszone? Det er svært at vide, men det synes at være et validt bud på en forklaring.

Herudover ses underskriftindsamlingen ikke at have ydet nogen sikkerhed for, at kun myndige personer med fast bopæl i og tilknytning til Grønland skrev under. Det er således i høj grad tænkeligt, at også personer bosiddende i andre lande eller uden fast tilknytning til Grønland har underskrevet.

Endnu et tidszoneskifte vil have en negativ effekt på samfundets overordnede rytme og struktur, hvilket gør det svært for både private og offentlige institutioner at planlægge og operere effektivt.

Det er departements opfattelse, at beslutninger af denne karakter bør baseres på et grundigt og repræsentativt beslutningsgrundlag, der tager hensyn til hele befolkningens ønsker og behov, snarere end at lade sig styre af et lille mindretals og enkeltpersoners påvirkning og organiserede kampagner på sociale medier uden for parlamentarisk eller offentlig kontrol. Dette underminerer demokratiets principper og den kollektive beslutningsproces.

Departementets bemærkninger har ikke foranlediget ændringer af lovforslaget eller bemærkningerne hertil. Oplysningen om, at omkring 2.700 personer i forbindelse med en underskriftsindsamling i 2024 tilkendegav deres støtte til dels at overgå til tidszonen UTC-3, dels at afskaffe sommertid, er imidlertid korrigeret. Dette er sket på baggrund af oplysninger fra initiativtageren bag underskriftsindsamling.

Forslagsstiller ser borgernes deltagelse i den offentlige debat om samfundsanliggender – herunder gennem underskriftsindsamlinger – som et værdifuldt fundament for demokratiet.

Det er klart, at underskriftsindsamlinger ikke kan stå alene som beslutningsgrundlag for den lovgivende magt: Ofte må borgernes ønsker opvejes mod andre tungtvejende samfundshensyn. Det er i lovbemærkningerne til det foreliggende lovforslag tilstræbt at redegøre for såvel hensyn, som taler for forslaget, som hensyn, der taler imod - ligesom

beskrivelsen af forslagets forventede konsekvenser inddrager såvel positive som negative konsekvenser. De modtagne høringssvar har bidraget hertil. Det er således forslagsstillers opfattelse, at der med forslaget er givet Inatsisartut et nuanceret og substantielt beslutningsgrundlag.

Forslagsstiller anerkender, at en underskriftsindsamling ikke udgør et videnskabeligt validt billede af befolkningens ønsker. Ligeledes er det korrekt, at underskriverne – uanset at de er mange – kun udgør et mindretal i befolkningen, og at et flertal af befolkningen således i teorien kunne tænkes at være modstandere af den foreslåede ændring af tidszone. Den omhandlede underskriftsindsamling vidner dog om, at mange i befolkningen oplever den nuværende tidszone som problematisk.

Tilsvarende erfaringer er gjort i Island, hvis tidszone ligeledes afviger fra soltid. En undersøgelse foretaget af den islandske regering viste her, at 56 % af 1.600 adspurgte ønskede uret sat 1 time tilbage (således at tidszonen svarer til soltid), mens 37 % ikke ønskede ændringer.

1.3. En anden og alvorlig konsekvens af endnu et tidszoneskifte er de øgede udfordringer for flytrafikken. Flere besætningsskift som følge af hviletidsbestemmelser vil generere unødige forsinkelser og øgede omkostninger for både flyselskaber og passagerer. Dette kan yderligere reducere Grønlands tilgængelighed og attraktivitet som destination og potentielt skade den økonomiske udvikling og turisme.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

1.4. De økonomiske og administrative omkostninger ved gentagne tidszoneændringer er næppe ubetydelige. Implementeringen af en tidszoneændring kræver betydelige ressourcer i form af opdatering af bl.a. IT-systemer både her og i andre lande, justering af tidsplaner og kommunikation til offentligheden. Disse ressourcer kunne med fordel anvendes på andre områder, der direkte forbedrer befolkningens livskvalitet.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

1.5. Departementet opfordrer til, at der ikke foretages en tilbagevenden til den oprindelige tidszone uden en forudgående grundig og repræsentativ undersøgelse af befolkningens holdninger samt en vurdering af de langsigtede konsekvenser.
Det er vigtigt at sikre stabilitet og kontinuitet for at undgå unødvendige forstyrrelser og omkostninger. Beslutninger af denne art bør træffes med omtanke og med respekt for hele samfundets behov og ønske.

Såvel kort- som langsigtede konsekvenser af forslaget er søgt belyst gennem den foretagne høring.

Det giver ikke forslagsstiller anledning til indvendinger, hvis Naalakkersuisut måtte ønske at lade et analyseinstitut gennemføre en repræsentativ undersøgelse af befolkningens holdninger til tidszone-spørgsmålet, således at resultaterne heraf kan indgå i udvalgsbehandlingen af det foreliggende lovforslag.

2. Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling
2.1. Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling har en formodning om, at den foreslåede ændring kan have en indirekte effekt på turismeområdet.

Air Greenland har været positive overfor ændringen til UTC-2, da dette indebærer fordele på primært Air Greenlands transatlantiske flyvninger. Ved en tilbagegang til UTC-3 forventes det, at Air Greenland samt andre mulige flyselskaber i forbindelse med de nye lufthavne vil blive nødsaget til at ændre på deres planer. Idet Air Greenland og andre flyselskaber formodentligt bliver påvirket, kan den foreslåede tidszoneændring have en indirekte effekt på resten af turismeerhvervet.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

2.2. Departementet bemærker, at planen med den tidligere ændring af tidszone til UTC-2 var at komme tidsmæssigt tættere på Danmark og Europa, og derved i større grad kunne samarbejde med partnere omkring handel. En tilbagegang til UTC-3 kan derfor medføre problematikker indenfor handelsområdet, logistik og bankforbindelser.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

2.3. Departementet ser positivt på afskaffelse af sommertid, da Departementet ikke længere mener, at sommertidsordningen har en positiv indflydelse på hverdagen.

3. Departement for Fiskeri og Fangst
3.1. Departement for Fiskeri og Fangst bemærker, at det grønlandske samfund de seneste år har investeret store summer i landets lufthavnsbyggeri med forventning om, at investeringen både vil komme befolkningen til gode og vil kunne betale sig. Sidstnævnte kunne bl.a. sikres ved en ændring af tidszonen fra UCT 3 – UCT 2.

Forslagsstiller har ikke umiddelbart kendskab til, at tidszoneændringen fra UCT 3 – UCT 2 skulle have indgået i beslutningsgrundlaget bag de igangværende lufthavnsbyggerier. Dette

ses heller ikke nævnt i lovbemærkningerne til den gældende Inatsisartutlov om tidens bestemmelse.

3.2. Derfor blev det oprindelige lovforslag om ændring af tidszonen da også støttet af Grønlands Erhverv og af Air Greenland, som pegede på en række fordele for flyselskabet, såvel som andre luftfartsselskaber, der i fremtiden vil operere her i landet. Det indebærer nemlig, at selskabets egen atlantmaskine vil kunne operere med færre gener for kunderne i tilfælde af dårligt vejr på kysten, idet atlantflyet i stedet for at afvente indkomne indenrigsmaskiner, vil kunne komme hurtigere afsted med færre konsekvenser for næste dags program, og med færre gener for kunderne.

Hvor det før lovændringen (med tidszonen UCT 3) ville være nødvendigt at lade besætningen hvile minimum 14 timer i Kangerlussuaq, før afgang mod København, hvorefter besætningen efter ankomst til København skal hvile minimum 3 nætter, vil atlantflyet med 3 timers forskel kunne nøjes med at vente i 10 timer i Kangerlussuaq, hvorefter besætningen kun behøver én nats hvile, før de atter kan flyve. Det vil både betyde en fordel for passagererne og øget fleksibilitet for selskabet.

Tidszoneændringen til UCT 2 udgør også en fordel ved flyvninger mod vest, idet de nye lufthavne i Nuuk og Ilulissat giver mulighed for at flyve til Nordamerika, hvilket vil betyde en fordel for erhvervslivet. Med 3 timers tidsforskel til Europa og 3 timers tidsforskel til Nordamerikas østkyst vil behovet for flybesætninger til at beflyve både Nordamerika og Europa i et samlet netværk være mindre, end med 4 timers tidsforskel.

Endelig giver den i dag gældende tidszone, hvor tidsforskellen til Danmark og Europa er mindsket til 3 timer også Air Greenland en times ekstra "kontortid" i forhold til kontakten med luftfartsmyndighederne i Danmark og Europa.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

3.3. Endelig ser departementet en stigende eksport af levende fiskeriprodukter til Danmark og Europa, som beflyves derned og ligeledes begunstiges af den formindskede tidsforskel.

Forslagsstiller har noteret sig, at der i 2024 er gjort forsøg med flyfragt af levende snekrabber, fersk fisk og frisk stenbiderrogn ud af Grønland, og at Air Greenland har udtrykt forventning om fra 2025 at kunne fragte op til 100 tons heraf om ugen. Denne forventning var imidlertid baseret på selskabets fartplan for 2025, hvor selskabet flyver internationalt til og fra Nuuk 5-7 gange om ugen. Air Greenland har i sit høringssvar oplyst, at en tilbagevenden til tidszone UCT-3 vil indebære, at denne fartplan ikke vil kunne gennemføres.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

3.4. Disse fordele for Air Greenland og samfundet risikeres bragt over styr ved en tilbageførsel til den tidligere tidszone, ligesom det er egnet til at vække undren internationalt, at man ændrer sin nye tidszone så hurtigt efter dens indførsel. En afskaffelse af sommertid vil yderligere udhule de fordele, der er indvundet ved at mindske tidszonen mellem Grønland og Danmark og Europa.

Grønlands tidszone bør måske ideelt set baseres på dets geografiske position med en naturlig tidszone på UTC-3, men beslutningen om at føre tiden (yderligere) tilbage bør overvejes nøje ved at afveje fordelene ved bedre tilpasning til dagslysforhold og øget selvbestemmelse mod ulemperne ved større tidsforskel til Danmark og Europa, som kan påvirke både erhvervsliv, flytrafik og turisme negativt, særligt i lyset af de enorme investeringer i lufthavne, der taler imod forslaget.

Forslagsstiller er enig i, at fordele må afvejes mod ulemper.

Det er i lovbemærkningerne til det foreliggende lovforslag tilstræbt at redegøre for såvel hensyn, som taler for forslaget, som hensyn, der taler imod - ligesom beskrivelsen af forslagets forventede konsekvenser inddrager såvel positive som negative konsekvenser.

Forslagsstiller har således bestræbt sig på at tilvejebringe et beslutningsgrundlag for Inatsisartut, som muliggør en afvejning af fordele og ulemper.

4. Departement for Boliger og Infrastruktur

4.1. Departementet for Boliger og Infrastruktur anbefaler, at tidszonen fastholdes som UTC-2, og at sommertiden bibeholdes, så længe vores primære samarbejdslande, herunder Danmark, fortsætter med at have sommertid.

4.2. Departementet oplyser, at departementet forud for tidszoneskiftet til UTC-2 var i dialog med Air Greenland, som argumenterede for, at et tidszoneskift ville have væsentlig positiv økonomisk betydning for virksomheden. Baggrunden er, at internationale regler på luftfartsområdet betyder, at flyvninger, som foregår over 4 eller flere tidszoner, har højere omkostninger end flyvninger under 4 tidszoner. Omkostningerne forbundet med flyvninger over flere tidszoner øges ved store forsinkelser. Flytning af tidszonen fra UTC-3 til UTC-2 betød, at tidszoneforskellen blev reduceret fra 4 til 3 timer, og Air Greenlands omkostninger forbundet med forsinkelser blev derfor mindsket.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

4.3. Departementet henviser til Air Greenlands høringssvar fra 2022 i forbindelse med høringen over forslag til Inatsisartutlov om tidens bestemmelse. Det fremgik heraf, at i tilfælde hvor atlantflyet pga. dårligt vejr på kysten må afvente indkomne indenrigsmaskiner, vil en tidsforskel mellem Grønland og Danmark på 4 timer betyde, at besætningen skal hvile minimum 14 timer i Kangerlussuaq før afgang mod København og derefter hvile minimum 3 nætter i København. Med 3 timers tidsforskel mellem Grønland og Danmark skal besætningen kun hvile 10 timer i Kangerlussuaq og én nat i København. Det vil både betyde en fordel for passagererne og for selskabet.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

4.4. En tidszoneændring til UTC-3 vil dermed give mindre fleksibilitet for Air Greenland, ligesom de øgede udgifter vil kunne mærkes i prissætningen. Det vil kunne mærkes af Air Greenlands kunder. Afledt må det formodes at kunne få konsekvenser for turistindustrien.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

4.5. Med tidszonen UTC-2 er der 3 timer både til det meste af Europa og til USA's og Canadas østkyst. Air Greenland vil dermed have forbedrede muligheder for at anvende de samme besætninger til at etablere flyvninger til Nordamerika til gavn for turistindustrien.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

4.6. Air Greenland har indrettet sin virksomhed på tidszonen UTC-2, og en tilbagetræden til UTC-3 forventes at medføre mærkbare udgifter. Derfor finder departementet det misvisende, at der i forslagets bemærkninger står: "De negative konsekvenser [for erhvervslivet] forventes dog at være begrænsede".

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

4.7. Derudover vil en ændring af tidszonen til UTC-2 betyde, at der er mindre tid til onlinemøder mv. med samarbejdspartnere i Danmark. Det gælder særligt for kontakter, der alene kan foregå om morgenen eller formiddagen i Danmark.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

4.8. I forslagets bemærkninger anføres, at forslaget vil kunne have positive konsekvenser for folkesundheden. Departementet konstaterer i den forbindelse, at forslagets bemærkninger henviser til anbefalinger fra en arbejdsgruppe under Sundhedsministeriet i Island. Arbejdsgruppen henviste til undersøgelser øjensynligt foretaget i Europa og USA. Departementet savner, at der tages stilling til den relative betydning af, at dagslængder i Grønland varierer voldsomt over året og i forskellige dele af landet. Det er dermed uklart, hvor stor en del af befolkningen, der vil opleve de nævnte problemer specifikt på grund af tidszonen modsat den naturlige variation i dagslængden.

Forslagsstiller anerkender relevansen af denne problemstilling, men har ikke umiddelbart kendskab til undersøgelser, som specifikt belyser spørgsmålet.

4.9. Departementet bemærker, at der i forslagets bemærkninger henvises til, at "flere har oplevet, at tidszone-ændringen har haft indflydelse på deres børn, som har haft svært ved at falde i søvn om aftenen og svært ved at stå op og gå i skole om morgenen. Man har også kunnet læse, at mange fiskere og fangere i Nordvestgrønland er trætte af at vente til op ad formiddagen, før solen står op, så de kan tage ud på fangst". Departementet finder det bemærkelsesværdigt, at bemærkningerne ikke samtidig henviser til mediernes omtale af sportsfolk, som er positive for flytningen af tidszonen til UTC-2, fordi ændringen giver mere lys tid om eftermiddagen, der blandt andet kan anvendes til udendørs aktiviteter, ligesom nogle var tilfredse med, at bedre lys om eftermiddagen giver bedre mulighed for familieliv.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

4.10. Kommentarer til permanent ophævelse af sommertiden: Formålet med sommertid i Grønland er at lette samarbejde og samfærdsel med lande, som har sommertid.

Danmark og det øvrige Europa, det meste af Canada (herunder Nunavut) og USA har sommertid, mens Island er ophørt med sommertid. Det bemærkes dog, at de ovennævnte lande ikke overgår til sommertid på samme dato.

På nuværende tidspunkt er tidsforskellen til Danmark 3 timer på alle tider af året. Hvis forslaget vedtages, og Grønland går tilbage til UTC-3 samt ophæver sommertiden, vil tidsforskellen til Danmark være 4 timer om vinteren og 5 timer om sommeren. Hvis sommertiden ophæves uden tidszoneskift, vil tidsforskellen til Danmark være 3 timer om vinteren og 4 timer om sommeren. Hvis man vælger udelukkende at ophæve sommertiden, vil det stadig få økonomiske konsekvenser for Air Greenland på grund af de nævnte internationale regler på luftfartsområdet.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

4.11. Kommentar til iværksættelsesdatoen: Departementet bemærker, at iværksættelsesdatoen er sat til den 27. oktober 2024. Dette indebærer, at Inatsisartutloven skal træde i kraft dage eller højst uger efter, at den er vedtaget.

Det betyder, at erhvervslivet ikke vil have tid til at tilpasse sig ændringen. Det er særligt et problem for erhvervsdrivende, som planlægger på tværs af tidszoner, herunder Air Greenland, som koordinerer tidsplaner med lufthavne i Grønland og i udlandet. Hvis forslaget vedtages, vil Air Greenland med meget kort varsel få ændret et grundvilkår, som har betydning for virksomhedens økonomi.

Derudover vil det også tage tid at få tidszoneskiftet anmeldt til og gennemført af internationale fora, som fører oversigter over tidszoner.

Departementet fraråder derfor kraftigt en så kort frist for gennemførelse af et tidszoneskift. Departementet anbefaler på baggrund af erfaringerne fra tidszoneskiftet til UTC-2, at der minimum afsættes et år fra eventuel vedtagelse til ikrafttrædelse.

Departementets bemærkninger vedrører ikrafttrædelsesdatoen for det lovforslag, som blev fremsat til efterårssamlingen 2024. I nærværende lovforslag, som fremsættes til efterårssamlingen 2025, er ikrafttrædelsesdatoen sat til den 24. oktober 2026 kl. 24.00, hvilket imødekommer departementets opfordring.

Air Greenland har i sit høringssvar oplyst, at der er allerede er fastlagt en fartplan for 2025, at der på grundlag heraf er indgået bindende kontrakter for et stort to cifret millionbeløb omkring kapaciteten, og at billetter er allerede i salg. Denne fartplan er imidlertid ikke mulig at flyve med en ændring af tiden til UTC-3.

En ændring af tiden til UTC-3 vil derfor medføre, at kapacitet for et stort to cifret millionbeløb ikke vil kunne udnyttes, og at Air Greenland vil være tvunget til at annullere og refundere alle solgte billetter, hvilket igen vil beløbe sig til et to eller trecifret millionbeløb, afhængigt af hvornår en eventuel tidszoneændring træder i kraft.

Air Greenlands bemærkninger vedrører ikrafttrædelsesdatoen for det lovforslag, som blev fremsat til efterårssamlingen 2024, og betydningen heraf for Air Greenlands i forvejen indgåede kontrakter og fastlagte fartplan for 2025. Air Greenlands bemærkninger er imidlertid fortsat aktuelle som udtryk for, at en tidszoneændring, som indføres med kort varsel, vil kunne påføre selskabet betydelige tab. I nærværende lovforslag, som fremsættes til efterårssamlingen 2025, er ikrafttrædelsesdatoen under hensyntagen hertil sat til den 24. oktober 2026 kl. 24.00. Inatsisartutloven vil dermed træde i kraft omkring 1 år efter det forventede tidspunkt for lovforslagets vedtagelse.

-

4.13. Anbefaling om evaluering: Departementet bemærker, at der både er forhold, der taler for og imod ændring af tidszonen tilbage til UTC-3. Departementet anbefaler derfor, at der ikke bliver truffet beslutning om ændring af tidszonen, før der er foretaget en evaluering af den eksisterende tidszoneændring. Denne evaluering bør give mulighed for, at både tilfredse og utilfredse borgere kan blive hørt. Evalueringen bør finde sted på et tidspunkt, hvor befolkningen har vænnet sig til den nye tidszone, så den reelt evaluerer tidszonen UTC2 og ikke tilvænningen til en ny tidszone. Ligeledes bør evalueringen skelne mellem tidszonen og anvendelsen af sommertid.

Der henvises til forslagsstillers kommentarer til høringssvaret fra Departementet for Finanser og Skatter, punkt 1.5.

5. Departement for Sundhed

5.1. Departement for Sundhed bemærker, at der ikke findes dokumentation på kronisk/længerevarende virkninger hos befolkningen, når et samfund overgår til en anden tidszone og/eller afskaffelse af sommertid.

Overgang til sommertid og/eller vintertid kan give en kort skævhed i vores døgnrytme grundet af f.eks. mindre søvn, men der er et intet videnskabeligt belæg for, at en minimal forstyrrelse af søvnen er usund eller farlig.

Det er korrekt, at de helbredsrisici, som videnskabelige undersøgelser indikerer er forbundet med overgangene mellem sommer- og vintertid, alene er korterevarende, således som det også fremgår af lovbemærkningerne til nærværende lovforslag.

Det samme må antages f.s.v.a. en tidsændring som følge af overgang til anden tidszone.

De helbredsrisici, som videnskabelige undersøgelser indikerer er forbundet med at leve i en tidszone, som afviger fra soltiden, synes derimod ikke at være midlertidige.

Til eksempel kan henvises til en forskningsartikel publiceret i Journal of Health Economics vol. 65, 2019 (Giuntella og Mazzonna).

I Island har en arbejdsgruppe under sundhedsministeriet i 2018 på grundlag af eksisterende forskning på området konkluderet, at forskellen mellem Islands tidszone og soltid øger risikoen for sygdom, forringer skolebørns indlæringsevne, og indebærer en øget forekomst af depression og træthed, navnlig hos børn og unge.

Forslagsstiller bemærker i relation hertil, at der i kraft af FN's børnekonvention påhviler Grønland en forpligtelse til at sikre barnets ret til at nyde den højest opnåelige sundhedstilstand (jf. konventionens artikel 24).

5.2. Forskningen viser, at de lyse eftermiddage/aften kan øge antal timer af udendørsaktivitet hos borgere.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

6. Kommune Kujalleq
Kommune Kujalleq oplyser, at lovforslaget har været fremsendt til medlemmerne af kommunalbestyrelsen.

Fem ud af 15 medlemmer svarede på høringen.

4 medlemmer svarede, at de var for lovforslaget i dens fulde ordlyd.

1 medlem svarede, at vedkommende ikke kunne støtte forslaget. Begrundelsen var, at tiden som den er nu, passer godt til livsstilen. Om sommeren står solen op ved 5-6 tiden, og ikke om natten kl. 4. Om foråret, hvor der stadig er lyst efter fyraften, er der mulighed for at bevæge sig ud i naturen. Om vinteren kan man lige mærke lyset efter fyraften. Førhen var der mørkt udenfor, både på vej til arbejde og efter arbejde. Nu er det lyst, når man får fri fra arbejde.

7. Kommuneqarfik Sermersooqs Forvaltning for Anlæg og Miljø
7.1. Kommuneqarfik Sermersooqs Forvaltning for Anlæg og Miljø oplyser, at forvaltningen har oplevet tidszoneændringen til UTC-2 som en væsentlig forbedring i forhold til samarbejdspartnere uden for Grønland. Især er det nu mærkbart nemmere at holde møder med Europa inden for almindelig arbejdstid, modsat tidligere, hvor det kunne være nødvendigt at stå op om natten for at nå et møde.

Oplysningen er indarbejdet i de almindelige bemærkningers afsnit 3 om økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

7.2. Forvaltningen gør opmærksom på, at den naturlige geografiske zone for den østlige del af Kommuneqarfik Sermersooq er mellem UTC-1 og UTC-2. Forvaltningen opfordrer derfor forslagsstiller til, at det østlige Grønland kan fastholde UTC-2 ved en eventuel ændring af tidens bestemmelse.

Forslaget indeholder en bemyndigelse til, at Naalakkersuisut kan fastsætte regler om, at nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone end UTC -3 (Inatsisartutlovens § 1,

stk. 2). Såfremt det findes ønskeligt, vil hjemlen f.eks. kunne anvendes til at fastsætte særlige tidszoner for Tasiilaq og Ittoqqortoormiit.

8. Kommuneqarfik Sermersooqs Forvaltning for Velfærd og Arbejdsmarked
Forvaltning for Velfærd og Arbejdsmarked bemærker, at en tilbageregulering af tiden kan få betydning for det nødvendige samarbejde med europæiske lande, herunder særligt Danmark. Det skyldes, at det tidsmæssige vindue til kontakt med myndigheder i Danmark, inden for deres åbningstider, indskrænkes.

Forvaltningen bemærker også, at forslaget kan indskrænke mulighederne for samme dags forbindelser i luftfarten, og dermed medføre øgede omkostninger ift. rejsetid og ophold.

Endelig bemærker forvaltningen, at en afskaffelse af sommertid kan medføre mindre udfordringer i forhold til, at tidsforskellen til Europa skifter 2 gange årligt, såfremt andre lande i Europa og resten af verden ikke samtidig afskaffer sommertid.

Oplysningerne er indarbejdet i de almindelige bemærkningers afsnit 3 om økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

9. Air Greenland
9.1. Air Greenland anbefaler, at Grønland forbliver på den nuværende tidszone. En ændring af tidszonen vil få økonomiske og erhvervsmæssige konsekvenser for Air Greenland og dermed den fartplan, der skulle styrke Air Greenland i en konkurrence på især udenrigsruten.

9.2. Air Greenland oplyser, at ændringen af tidszonen til UTC-2 har haft yderst positive effekter for Air Greenland og rejsende til og fra Grønland og har åbnet op for helt nye muligheder.

Ved ændringen af tidszonen er Grønland kommet indenfor 3 timer af Europa, hvilket har betydning for de krav, der gælder for flybesætningers hviletid. Det indebærer, at det nu er muligt at lade fly og besætning overnatte i Grønland og flyve igen næste morgen, ligesom det giver mulighed for at basere besætninger i Grønland og dermed øge andelen af lokal arbejdskraft på sigt.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

9.3. Videre oplyser Air Greenland, at selskabet på baggrund af den nuværende tidszone UTC-2 har lanceret en ny fartplan for 2025, hvor der 4 dage om ugen fra marts til oktober er afgang ud af Nuuk om morgenen med ankomst i Europa eftermiddag, efterfulgt af aftenafgang hjem til Grønland, hvor fly og besætning overnatter. Dermed kan man fra Grønland nå

forbindelser til hele Europa samme dag, ligesom man fra hele Europa kan nå forbindelse til Grønland samme dag. Tidligere krævede dette som regel en overnatning i København.

Denne fartplan med morgen- og aftenafgange åbner Grønland op på en helt anden måde og øger tilgængeligheden markant, hvilket forventes at skabe vækst og nye muligheder for turister, erhvervsliv og det offentlige.

Air Greenland gør opmærksom på, at fartplanen for 2025 allerede er publiceret og billetterne er allerede i færd med at blive solgt. I luftfartsbranchen er det kutyme at fartplaner publiceres omkring et år frem i tiden. En ændring af tidszonen tilbage til UTC-3 vil derfor både have økonomiske konsekvenser for Air Greenland og vil lukke muligheden for at fortsætte med morgenafgange fra Grønland og eftermiddagsafgange fra Europa. Ligeledes vil det udelukke muligheden for, at Air Greenland kan basere besætninger i Grønland, selvom maskinen har base i Europa, hvor den bliver teknisk vedligeholdt.

Air Greenlands bemærkninger vedrører ikrafttrædelsesdatoen for det lovforslag, som blev fremsat til efterårssamlingen 2024, og betydningen heraf for Air Greenlands i forvejen indgåede kontrakter og fastlagte fartplan for 2025. Air Greenlands bemærkninger er imidlertid fortsat aktuelle som udtryk for, at en tidszoneændring, som indføres med kort varsel, vil kunne påføre selskabet betydelige tab. I nærværende lovforslag, som fremsættes til efterårssamlingen 2025, er ikrafttrædelsesdatoen under hensyntagen hertil sat til den 24. oktober 2026 kl. 24.00. Inatsisartutloven vil dermed træde i kraft omkring 1 år efter det forventede tidspunkt for lovforslagets vedtagelse.

9.5. De kortsigtede økonomiske konsekvenser for Air Greenland ved en ændring af tidszone vil være markante.

Der er allerede publiceret en fartplan for 2025, og der er på grundlag heraf indgået bindende kontrakter for et stort to cifret millionbeløb omkring kapaciteten, og billetter er allerede i salg. Denne fartplan er imidlertid ikke mulig at flyve med en ændring af tiden til UTC-3.

En ændring af tiden til UTC-3 vil derfor medføre, at kapacitet for et stort to cifret millionbeløb ikke vil kunne udnyttes, og at Air Greenland vil være tvunget til at annullere og refundere alle solgte billetter, hvilket igen vil beløbe sig til et to eller trecifret millionbeløb, afhængigt af hvornår en eventuel tidszoneændring træder i kraft.

Der henvises til forslagsstillers kommentarer ovenfor, punkt 9.4.

9.6. På den længere bane vil de økonomiske konsekvenser være forventeligt mindre vækst og større omkostninger som følge af øgede restriktioner i disponeringen af fly og besætninger og dermed en mere begrænset fartplan.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

10. GrønlandsBANKEN

10.1. GrønlandsBANKEN giver udtryk for, at banken i udgangspunktet er fleksibelt indstillet overfor valg af tidszone.

10.2. Imidlertid er GrønlandsBANKEN ikke tilhænger af, at lovgivning bliver ændret umiddelbart efter, at den er vedtaget, medmindre særligt skærpende omstændigheder gør en ændring nødvendig.

I forhold til ændring af tidszonen finder banken ikke umiddelbart, at de i forslaget beskrevne ulemper ved den nuværende tidszone (UTC -2) kan antages at have været ubekendte ved Inatsisartuts vedtagelse af, at denne tidszone skulle gælde. Banken understreger dog, at den ikke i forbindelse med afgivelsen af høringssvaret har gennemlæst det lovforslag, der ændrede tidszonen til UTC -2.

Forslagsstiller anerkender hensynet til lovgivningsmæssig stabilitet og forudsigelighed. Dette hensyn må imidlertid afvejes mod konstaterede ulemper ved den lovgivning, som er indført.

10.3. Banken mener derudover, at lovforslaget med fordel kan afspejle, at der også er fordele ved en UTC -2 tidszone:

Størstedelen af Grønlands pengeoverførsler bliver overført til Europa og den mindskede tidsforskel giver banker en ekstra time til at gennemføre disse transaktioner inden europæiske banker lukker. Det samme gælder ved handel med værdipapirer på europæiske fondsbørser.

GrønlandsBANKEN har tilknyttet en række supporttilbud via sine europæiske samarbejdspartnere. Denne supportmulighed vil blive afkortet med en time, hvis lovforslaget vedtages.

Derudover betyder UTC -2 tidszonen også mere fleksibilitet i forhold til at kunne planlægge møder og kurser med sine europæiske samarbejdspartnere. Ofte starter online uddannelsesforløb i Europa klokken 09.00. En større tidsforskel vil medføre en øget tidsmæssig skævvridning i forhold til grønlandsk deltagelse.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

10.4. GrønlandsBANKEN opfordrer til, at der i lovforslagets bemærkninger også indarbejdes en beskrivelse af de udgifter, der var ved at skifte fra UTC -3 til UTC -2, herunder f.eks. udgifter til ændring i programmering m.v., idet samme udgifter endnu engang vil skulle afholdes af det offentlige og af private virksomheder ved et skifte tilbage til UTC -3.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser. Det har imidlertid ikke, hverken på grundlag af lovbemærkningerne til den gældende Inatsisartutlov om tidens bestemmelse, eller på grundlag af modtagne høringssvar til nærværende lovforslag, været muligt at anslå det nærmere omfang af de omhandlede udgifter.

10.5. GrønlandsBANKEN bemærker, at forslaget om at afskaffe sommertid er begrundet i en række undersøgelser, som indikerer, at sommertidsordningen er skadelig. Banken foreslår, at det også afdækkes, om der findes undersøgelser, der indikerer det modsatte. Formålet med denne opfordring er at sikre, at der ikke bliver truffet beslutning alene ud fra undersøgelser, der understøtter et bestemt synspunkt.

Det er i de almindelige bemærkningers afsnit 5 (om konsekvenser for miljø, natur og folkesundhed) oplyst, at der er grund til at antage, at forslaget om afskaffelse af sommertiden vil kunne have positive konsekvenser, om end formentlig kun af mindre omfang.

Det er uddybende oplyst, at en række videnskabelige undersøgelser har påvist, at tidsskifte kan indebære en helbredsmæssig belastning, og at disse effekter antages at være knyttet til søvnforstyrrelse og ændring af den biologiske rytme.

Samtidig gøres der dog opmærksom på, at ikke alle studier af negative konsekvenser i forbindelse med sommertidsordningen er entydige, og at visse undersøgelser er omtvistede.

Inden for de rammer, som gælder for lovbemærkninger, mener forslagsstiller dermed at have givet en loyal og nuanceret sammenfatning af den viden, som forskningen har tilvejebragt på området.

11. Tusass

11.1. Tusass oplyser, at selskabet - efter grundig overvejelse - ikke kan støtte hverken ændringen af tidszonen til UTC3 eller afskaffelsen af sommertid i Grønland.

11.2. Tusass anfører, at en ændring af tidszonen til UTC-3 vil genindføre en tidsforskel til Danmark og andre skandinaviske og europæiske lande på 4 timer, frem for de nuværende 3 timer. Tusass vurderer, at dette vil komplicere koordineringen af aktiviteter, møder og kommunikation mellem de to regioner, hvilket vil få negative konsekvenser for Tusass.

Tusass oplyser i den forbindelse, at mange af Tusass' samarbejdspartnere befinder sig i Danmark og Europa, og at Tusass i dag oplever et forbedret samarbejde med disse, da Tusass og disse samarbejdspartnere nu har én time mere i dagligdagen til at arbejde sammen. Denne ekstra time har vist sig at øge effektiviteten internt i organisationen og det særdeles nødvendige samarbejde med bl.a. danske partnere. En øget tidsforskel vil mindske denne effektivitet og skabe yderligere logistiske udfordringer.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

11.3. Tusass vurderer, at også afskaffelse af sommertid vil have en række uheldige konsekvenser for Tusass, og i særdeleshed hvis det ikke er koordineret med Danmark, øvrige skandinaviske og europæiske lande. Tusass anbefaler, at sommertid kun afskaffes, hvis en afskaffelse også gennemføres i Danmark og resten af Skandinavien.

Tusass anfører i den forbindelse, at forskellige tidsregler i Grønland og Danmark vil komplicere tidsstyring og planlægning for selskabets virksomhed. Forskellige tidszoner og sommer-/vintertid mellem de to områder kan skabe forvirring og ineffektivitet i Tusass' internationale operationer og samarbejder. Unødig kompleksitet vil således hæmme Tusass' evne til effektivt at koordinere projekter og daglige operationer.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

12. Modulo ApS

12. 1. Modulo ApS anser den nuværende tidszone UTC-2 for gunstig, da den giver et bedre overlap med virksomhedens vigtigste samarbejdspartnere i Europa, hvilket fremmer effektiv kommunikation og samarbejde.

12.2. Modulo ApS påpeger, at et skift af tidszone vil medføre betydelige udfordringer i forhold til tilpasning af systemer, der anvender tidsstyring.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

12.3. Modulo ApS anfører, at afskaffelsen af sommertiden vil skabe unødig forvirring, især i forhold til Grønlands tidsforskel til udlandet, der vil variere afhængig af årstiden. Denne variabilitet kan komplicere internationale forbindelser, hvilket især vil påvirke de borgere og virksomheder, der arbejder tæt sammen med partnere i forskellige tidszoner.

Først når Danmark/EU vedtager afskaffelse af sommertid, giver det mening at afskaffe sommertid i Grønland.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

12. 4. Modulo ApS opfordrer derfor til at bevare den nuværende tidszone og sommertid for at sikre stabilitet og fortsat effektivt samarbejde med vores europæiske partnere.

13. Grønlands Erhverv

13.1. Grønlands Erhverv oplyser, at organisationen i overvejende har fået positive tilbagemeldinger på den nye tidszone til UTC -2, da partnerskaber, leverandøraftaler m.v. mellem Grønland og Europa/Danmark nyder godt af den ekstra times overlappende "kontortid".

Organisationen har foretaget en "skrivebordanalyse" blandt et repræsentativt udsnit af dens medlemmer. Lidt over 76 % af de adspurgte foretrækker at være på UTC -2, hvor vi kun har 3 timers forskel til Danmark/Europa. Det bærende argument herfor er, at det er nemmere i forhold til handel og samarbejdspartnere i Danmark og Europa. Herudover påpeges, at det har haft store omkostninger for IT-virksomhederne at omstille til UTC -2, og at det derfor vil have tilsvarende store omkostninger at skifte tilbage til UTC -3 igen. Det fremhæves også, at der kan være tekniske udfordringer med at skifte tilbage til UTC -3, særligt i den foreslåede kombination med afskaffelse af sommertid.

Lidt over 14 % af de adspurgte hos Grønlands Erhverv er ligeglade med, om vi er på tidszone UTC -2 eller UTC -3, mens kun 9,5 % ønsker at skifte tilbage til UTC -3.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

13.2. Grønlands Erhverv anfører, at ustabilitet og slingrekurs i rammer og lovgivning er særdeles uhensigtsmæssig for udviklingen af det grønlandske erhvervsliv – både for eksisterende virksomheder og mulige nye investorer. Organisationen påpeger i den forbindelse, at overgangen til UTC -2, der blev gennemført for mindre end 6 måneder siden, ikke var uproblematisk. Erhvervslivet har nu indrettet sig efter den nye tidszone og et skifte tilbage til den gamle tidszone vil derfor endnu engang medføre betydelige gener for erhvervslivets mulighed for planlægning. Særligt fremhæver Grønlands Erhverv luftfarten, hvor endnu en ændring af tidszone vil have betydelige omkostninger – men også konsekvenser for den fremtidige mulighed for at investere i Grønlands tilgængelighed til gavn for både turisme og erhvervsliv.

Forslagsstiller anerkender hensynet til lovgivningsmæssig stabilitet og forudsigelighed. Dette hensyn må imidlertid afvejes mod konstaterede ulemper ved den lovgivning, som er indført.

Det er i lovbemærkningerne til det foreliggende lovforslag tilstræbt at redegøre for såvel hensyn, som taler for forslaget, som hensyn, der taler imod - ligesom beskrivelsen af forslagets forventede konsekvenser inddrager såvel positive som negative konsekvenser.

Forslagsstiller har således bestræbt sig på at tilvejebringe et beslutningsgrundlag for Inatsisartut, som muliggør en afvejning af fordele og ulemper.

13.3. Grønlands Erhverv vurderer, at det vil kunne være direkte skadeligt for samarbejdet med vores primærmarkeder i Europa og Danmark, at Grønland med den foreslåede ændring til tidszone UTC -3 samt afskaffelse af sommertid i perioder vil have 5 timers tidsforskel ift. Europa/Danmark. Grønlands Erhverv finder, at en afskaffelse af sommertid først bør ske, når/hvis EU afskaffer sommertid, som forudsætningen var under behandlingen af FM2019/55.

Høringssvaret har medført udbygning af de almindelige bemærkningers redegørelse for forslagets konsekvenser.

13.4. Grønlands Erhverv henstiller til, at der forinden forslagets fremsættelse iværksættes en tilbundsgående analyse af befolkningens ønsker og de mulige konsekvenser ved en ændring af tidszone til UTC-3 og ved en afskaffelse af sommertid på et tidspunkt, hvor landets primære handelsmarkeder og samarbejdspartnere stadig opererer med sommer- og vintertid.

Grønlands Erhverv henviser i den forbindelse til, det i forslagets bemærkninger angives, at forslaget imødekommer omkring 2.700 personers ønske om at overgå til tidszone UTC -3. I betragtning af, at der bor knap 57.000 personer i Grønland, forekommer 2.700 personers ønske Grønlands Erhvervs at være et meget tyndt grundlag til fremsættelse af en Inatsisartutlov, der kan have betydelige konsekvenser for landets erhvervsliv.

Grønlands Erhverv henviser endvidere til, at Formanden for Naalakkersuisut én måned før høringen tilkendegav, at den nye ordning, hvor Grønland følger tidszone UTC -2 skulle evalueres. Der ses ikke at være fremlagt eller igangsat en sådan evaluering.

Grønlands Erhverv påpeger, at det har betydelige konsekvenser for landets borgere, erhvervsliv og udvikling, når lovgivningen ændres frem og tilbage, og at der derfor bør foretages et dokumenterbart, tilbundsgående analysearbejde, før lovforslag fremsættes.

Der henvises til forslagsstillers kommentarer til høringssvaret fra Departementet for Finanser og Skatter, punkt 1.2 og 1.5.

14. Peqqinnissaq Pillugu Kattuffiit (PPK) – Det Grønlandske Sundhedskartel

14. 1. PPK oplyser, at den nuværende tidszone har givet PKK's medlemmer en times ekstra fælles arbejdstid med det grønlandske patienthjem i Danmark og de andre hospitaler, som der

samarbejdes med i Danmark. Den nuværende ordning har således givet medlemmerne større mulighed for faglig sparring i riget, samt gjort koordinering med sundhedsvæsenet i Danmark nemmere, hvilket har medført en reduktion i ventetiden på sundhedsmæssig behandling for nogle patienter.

Oplysningen er indarbejdet i de almindelige bemærkningers afsnit 3 om økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

14.2. PPK noterer sig, at forslagsstiller i bemærkningerne til forslaget har angivet, at 'en del borgere' har oplevet den nye tidszone som problematisk, og at der samtidig henvises til en underskriftindsamling henover 2 uger i foråret 2024, hvor omkring 2.700 personer tilkendegav deres støtte til at overgå til tidszonen UTC -3. Det er ikke nærmere belyst, på hvilken måde 'en del borgere' har oplevet den nye tidszone som problematisk.

Det er PPK's opfattelse, at det nuværende forslag er en drastisk ændring, der umiddelbart ønskes udelukkende på baggrund af en underskriftindsamling fra en relativt begrænset repræsentativ gruppe af befolkningen.

Der henvises til forslagsstillers kommentarer til høringssvaret fra Departementet for Finanser og Skatter, punkt 1.2.

14.3. På baggrund af ovenstående er PPK imod den foreslåede ændring af inatsisartutloven. Det er PPK's opfordring, at Naalakkersuisut foretager en grundig evaluering af den gennemførte overgang til tidszonen UTC-2, så befolkningen ikke unødigt bliver kastet frem og tilbage i tidszoner. Det er herudover PPK's opfordring, at en eventuel ændring til UTC -3 bliver koordineret med de forventede ændringer til sommertid i EU, der nævnes i bemærkningernes pkt. 2.

Der henvises til forslagsstillers kommentarer til høringssvaret fra Departementet for Finanser og Skatter, punkt 1.5.

15. Andu Schiødt Pikilak (borger)
Andu Schiødt Pikilak fortæller, at overgangen til tidszonen UTC-2 har haft negative konsekvenser for hendes liv, idet den nye tidszone har betydet, at hendes døgnrytme er ændret, og at hun nu har store søvnproblemer. Hun støtter forslaget om tilbagegang til tidszone UTC-3.

Hun har ikke noget imod, hvis sommertidsordningen fastholdes.

16. Birthe Josvassen (borger)
Birthe Josvassen støtter en afskaffelse af sommertidsordningen.

17. Hans-Kristian Petrussen (borger)
Hans-Kristian Petrussen støtter lovforslaget.

Han fortæller, at han bor i Sisimiut i en bolig med god udsigt, men at han først kan trække gardinerne fra, efter at solen går ned, da det ellers bliver meget varmt i boligen; helt op til 28 grader.

Han oplever, at varmen fra solen gør det svært at sove. Han og hans familie må vente på, at solen går ned, så det bliver køligere indenfor, og sover derfor mindre denne sommer, og mangler energi, når de skal op om morgenen og på arbejde.

Hans-Kristian Petrussen nævner også, at han har erfaringer med midnatssol og sommer i Norden, men der er varmen mere stabil og dermed lettere at komme igennem, end i Sisimiut, hvor solen går ned, og det bliver koldt, og det bliver varmt igen om morgenen. Han oplever, at dette påvirker kroppen på en anden måde.

18. Hennie Nielsen Lange (borger)
Hennie Nielsen Lange støtter forslaget om tilbagegang til tidszone UTC-3.

19. Bikki Kleist Jepsen (borger)
Bikki Kleist Jepsen mener, at man med forslaget om overgang til den nuværende tidszone har tilgodeset turister og tidligere flyankomst, men har undladt at høre fiskere og fangere, og resten af samfundet. Hun oplever, at tidsændringen har haft stor (negativ) indvirkning på befolkningen, såvel om morgen som om aftenen.

20. Klara Rosing (borger)
Klara Rosing støtter en afskaffelse af sommertidsordningen. Hendes oplevelse er, at overgangene mellem sommertid og vintertid ødelægger ikke bare hendes egen, men også mange andres døgnrytme. Hun opfordrer til, at man tænker på familier med mindreårige og på ældre mennesker, som også får ved overgangene mellem sommertid og vintertid får hele deres hverdag rykket.

21. Susanne Høegh (borger)
Susanne Høegh oplever, at det efter tidszoneændringen er meget mærkbart, det er mere lys om aftenen. Hun støtter forslaget om tilbagegang til tidszone UTC-3.

22. Tuperna Heinrich (borger)
Tuperna Heinrich opfordrer til en tilbagegang til tidszone UTC-3.

23. Ulla Lynge Heilmann (borger)
Ulla Lynge Heilmann synes ikke, at vi skal ændre tiden igen. For hende og hendes familie har den nuværende, nye tidszone kun været positiv. Parret og deres børn kunnet nyde eftermiddagen i naturen, på ski, på snescooter, på sejlture og på cykelture.